

Adgangen til offentlige serviceydelser på landet anno 2011: Hvor tilfredse er borgerne med den, og har den en indvirkning på boligpriserne og borgernes trivsel?

Jens Fyhn Lykke Sørensen

Februar 2013

Alle rettigheder forbeholdes centret (CLF). Mekanisk eller fotografisk gengivelse af denne REPORT eller dele heraf er uden instituttets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er uddrag til anmeldelser.

© Syddansk Universitet, Esbjerg og forfatterne, 2013.

Center for Landdistriktsforskning
CLF REPORT 18/2013

ISBN 978-87-91304-65-1

”Undersøgelsen er udført efter opdrag fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. For undersøgelsens udformning er alene Center for Landdistriktsforskning ansvarlig.”

Jens Fyhn Lykke Sørensen
Center for Landdistriktsforskning
Syddansk Universitet
Niels Bohrs Vej 9-10
DK-6700 Esbjerg
Tlf.: 6550 4221
Fax: 6550 1091
E-mail: clf@sam.sdu.dk

Indholdsfortegnelse

Summary.....	5
1 Indledning	7
2 Metode.....	9
2.1 Datagrundlag: Dansk Land-By Barometer 2011	9
2.2 To urbaniseringsvariabler	10
2.3 Variabler vedr. afstanden til forskellige serviceydelser	11
2.4 Variabler vedr. tilfredsheden med forskellige serviceydelser	12
2.5 Variabel til måling af den almene trivsel	13
2.6 Variabel til estimering af boligsalgspris.....	14
2.7 Rapportens analyser.....	14
3 Geografisk variation i adgangen til forskellige serviceydelser	17
3.1 Regional variation	17
3.2 Geografisk variation efter bystørrelse (land-by variabel)	20
3.3 Opsummering	21
4 Serviceydelser og trivsel	23
4.1 Den geografiske variation i trivslen (tilfredshed med livet).....	23
4.2 Sammenhæng mellem afstand til serviceydelser og trivsel.....	24
4.3 Opsummering	28
5 Serviceydelser og ejerboligpriser	29
5.1 Sammenhæng mellem afstand til serviceydelser og boligpris	29
5.2 Sammenhæng mellem tilfredshed med serviceydelser og boligpris	33
5.3 Opsummering	35
6 Konklusion	36
7 Bibliografi	39
Bilag 1: Tabel 1A	41
Bilag 2: Tabel 2A	43

Summary

This report deals with the geographic dispersion of public and other services in Denmark. It focuses on Danish rural areas, that is, on areas that have been hardest hit by centralisation in the Danish public sector in recent decades. The report is based on 2011 data from the questionnaire study Danish Rural-Urban Barometer 2011 ($n=2000$), and the objectives are three-fold: 1) to present the regional variation in individual access to public and the other services, 2) to investigate whether distance to public services affects personal well-being, and 3) to investigate whether access to public and other services are capitalised in home prices. Access is measured in two ways: distance to services and satisfaction with services. The main results are as follows. First, in line with expectations, the report finds that the distance to public services is longest for rural dwellers, for example when rural areas are defined as town/places with less than 5001 inhabitants. Nevertheless, a longer distance to public services does not necessarily result in lower satisfaction with the provided service, as the evidence shows. Second, the evidence suggests that the distance to public services does not have an impact on personal well-being. In fact, rural dwellers are found to have higher subjective well-being than dwellers in more urbanised areas, and their longer distance to public services does not alter that finding in the applied regressions. Third, the report finds that some public services get capitalised in home prices (distance to nearest hospital, train station, and highway), whereas others do not (distance to citizen service centre, local public school, child care, library, general practitioner, and local grocery shop). Moreover, the report finds that the degree of satisfaction with certain public services gets capitalised in home prices (satisfaction with the public school, the quality of streets, the possibility of exploring nature, and the possibilities for leisure time activities), whereas the degree of satisfaction with other public services does not (satisfaction with the citizen service centre, child care, library services, the supply of general practitioners, access to hospital, public transportation, and the environment for raising children).

In broad terms, the report shows that rural dwellers have the longest distance to public and other services, but this does not significantly affect their individual well-being, nor does it affect home prices to an overwhelming extent. The absence of association between distance and well-being and the limited association between distance and home prices probably indicate that distances to public services, after all, are not that large in a small and relatively densely populated country like Denmark. In addition, it seems to be a finding that it is more the quality of, than the distance to, public services that are important to Danish citizens.

1 Indledning

De danske landdistrikter har i stigende grad været ramt af en række indbyrdes forbundne problemer gennem de seneste årtier, se fx Indenrigsministeriet (2000) og Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2011). Landdistrikterne i Danmark har således haft en markant befolkningsnedgang, en nedgang i antallet af lokale arbejdspladser (Jensen, 2010) samt et synligt forfald af boliger som følge af befolkningstilbagegangen (Gottschalk et al., 2007).

En politisk reaktion på befolkningstilbagegangen har bl.a. været at gennemføre en tilpasning af de offentlige serviceydelser i tyndt befolkede områder. Perioden siden 1990 har fx budt på lukning af flere små skoler. En opgørelse fra Teknologisk Institut (2008, s. 4) viser fx, at 94 ud af i alt 127 skolelukninger i perioden 1990-2007 skete i landsogne. Efter 2007 har Kommunalreformen været en yderligere katalysator i udviklingen hen imod en koncentration af offentlige serviceydelser i større bysamfund. Siden Kommunalreformen trådte i kraft har der således været gennemført lukninger af et anseeligt antal skole- og sygehusenheder. Der blev fx nedlagt i nærheden af 100 skoler på landsplan både i 2011 og i 2012 (Trier, 2012; Stanek, 2011).¹

Skole- og sygehusnedlæggelser har til tider medført heftige protester i de berørte lokalsamfund. Som eksempel kan nævnes en protestmarch, som fandt sted i august 2010. Ved den lejlighed samledes 1200 thyboere i landsbyen Sennels og derfra gik de til rådhuset i Thisted i protest mod kommunens planer om at lukke seks af kommunens mindre oplandsskoler (Danmarks Radio, 2010). Udover initiativer af denne slags er der set talrige eksempler på, at lokale samfund har organiseret underskriftsindsamlinger for bevarelsen af den lokale skole. Også lukninger af små sygehuse har medført lokale protester. Der ser dog ud til at være foretaget et holdningskift i den danske befolkning hvad angår de små sygehuse. Ifølge opinionsundersøgelser foretaget af Gallup for Berlingske Tidende og TV2/Lorry ville 75 procent af de adspurgte i 1994 bevare de små sygehuse. I 2009, 15 år senere, ønskede kun 43 procent at bevare de små sygehuse (Berlingske Tidende, 2009).²

Formålet med denne rapport er at se nærmere på afstandsfaktorer i et levevilkårsperspektiv. I betragtning af de massive protester, der ofte har fulgt i kølvandet på beslutninger om at nedlægge små skoler og sygehusenheder, antager rapporten indledningsvist, at længere afstande til offentlige serviceydelser er

¹ Se også Svendsen (2012), hvori antallet af skolelukninger i perioden 1993-2012 fremgår. Ved hjælp af De Kommunale Nøgletal vises, at faldet i antallet af skoler har været størst i de landdistriktsprægede kommuner: 40 % i 16 de yderkommuner, 29 % i de 30 landkommuner, 17 % i de 17 mellemkommuner og 10 % i de 35 bykommuner.

² Følgende spørgsmål blev anvendt begge år: ”Nogle mener, at de små lokale sygehuse skal søges bevaret næsten for enhver pris, mens andre mener, at alle små sygehuse, der er dyre i drift og kun kan yde relativ enkel behandling, skal nedlægges. Hvilken af de to holdninger er du mest enig i?” I undersøgelsen i 2009 indgik der 970 repræsentativt udvalgte vælgere landet over på 18 år eller derover.

forbundet med en lavere trivsel for den enkelte borger. Specifikt vil rapporten ved hjælp af spørgeskemadata forsøge at besvare følgende tre spørgsmål:

- 1) Hvad er den geografiske variation i afstanden til, samt tilfredsheden med, offentlige serviceydelser?
- 2) Har afstanden til offentlige serviceydelser nogen målelig indvirkning på den enkeltes trivsel?
- 3) Bliver afstanden til, og/eller tilfredsheden med, forskellige serviceydelser kapitaliseret i ejerboligpriserne?

Rapporten er baseret på data fra spørgeskemaundersøgelsen Dansk Land-By Barometer 2011, som Center for Landdistriktsforskning, SDU, Esbjerg, gennemførte i løbet af 2011/12. Rapporten vil med andre ord tegne et øjebliksbillede af situationen anno 2011.

Rapporten vil fokusere på de danske landdistrikter men samtidig sammenligne med andre typer områder i Danmark. En udfordring i undersøgelser som denne er, at der ikke findes nogen entydig definition på, hvad et landdistrikt er. Landdistrikter defineres som regel på én af følgende to måder:

- 1) Definition 1: Landdistrikt defineres ved regionalt område.
- 2) Definition 2: Landdistrikt defineres ved bystørrelse.

Benytter man den første definition, er landdistrikter kun at finde i bestemte dele af landet. I denne definition er ordet landdistrikt at sammenligne med ord som *yderområde*, *perifert område* eller *Udkantsdanmark*. Benytter man den anden definition, er landdistrikterne at finde overalt i landet, og de består af mindre bysamfund og det åbne land. Denne rapport inddrager begge definitioner i analyserne.

Rapporten er opbygget på følgende måde. Kapitel 2 rummer et metodekapitel, som gør rede for undersøgelsens datagrundlag, de vigtigste variabler og statistiske analysemetoder. Kapitel 3 præsenterer den geografiske variation i både afstanden til og tilfredsheden med offentlige og andre serviceydelser, med fokus på land-by forskelle. Kapitel 4 undersøger, om der er en sammenhæng mellem borgernes afstand til forskellige serviceydelser og deres trivsel (målt ved selvrapporeret tilfredshed med livet). Kapitel 5 undersøger, om der er en sammenhæng mellem afstanden til forskellige serviceydelser og ejerboligpriserne (målt ved selvrapporeret vurdering af ejerboligens salgspris, såfremt den blev sat til salg). Der undersøges ydermere, om der er en sammenhæng mellem tilfredsheden med forskellige serviceydelser og ejerboligpriserne. Kapitel 6 giver en kort konklusion på rapporten.

2 Metode

I det følgende beskrives datagrundlaget for rapportens undersøgelser, de vigtigste variabler samt rapportens analysestrategi.

2.1 Datagrundlag: Dansk Land-By Barometer 2011

Som nævnt er rapporten baseret på data fra spørgeskemaundersøgelsen Dansk Land-By Barometer 2011. Undersøgelsen blev gennemført af Center for Landdistriktsforskning, SDU, Esbjerg, i løbet af 2011/2012 med det formål at tilvejebringe konkret viden om landdistriktsbefolkningens levevilkår, ønsker, værdier og holdninger, sammenlignet med forholdene i byerne. Undersøgelsen er relevant set i lyset af den generelle befolkningstilbagegang, der har været i mange landsbyer de sidste 10 år og den dertil knyttede debat om det såkaldte Udkantsdanmark. Det er hensigten, at undersøgelsen bliver tilbagevendende hvert 4. år for således at kunne fungere som et fast "land-by barometer".

Selve spørgeskemaet rummer i alt 71 spørgsmål. Det berører bl.a. følgende emneområder: Boligforhold, opfattelse af centrum-periferi, foreningsliv, helbred, holdninger til forholdet mellem land og by, lokalområdets ressourcer, lokalt fællesskab, netværk (familie, venner, naboer), offentlige serviceydelser, afstande, politisk indflydelse, politisk orientering, reciprocitet (gensidig hjælp), tillid, og tilfredshed med livet.

Forud for undersøgelsen blev der foretaget en tilfældig og repræsentativ udvælgelse af respondenter fra yderkommuner, landkommuner, mellemkommuner og bykommuner. Der blev således foretaget en stratificering med udgangspunkt i fødevareministeriets kommunetypologi, hvor landets 98 kommuner deles ind i følgende fire kommunetyper (se fx Velfærdsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2009): *Yderkommuner* (16 kommuner), *landkommuner* (35 kommuner), *mellekommuner* (17 kommuner) og *bykommuner* (30 kommuner).

Spørgeskemaet er udarbejdet af professor mso Gunnar L. H. Svendsen og adjunkt Jens F. L. Sørensen fra Center for Landdistriktsforskning. Den praktiske gennemførelse af undersøgelsen blev varetaget af konsulentbureauet SFI SURVEY, som telefonisk indsamlede svar i løbet af perioden 1. september 2011 til 26. januar 2012. Som planlagt blev der indsamlet i alt 2.000 gyldige svar. Disse er fordelt som følger: Yderkommuner (496 svar), landkommuner (522 svar), mellekommuner (491 svar) og bykommuner (491 svar).

2.2 To urbaniseringsvariabler

Som nævnt ovenfor opererer rapporten med to landdistriktsdefinitioner, hhv. baseret på regionalt område og bystørrelse. De to variabler beskrives i det følgende.

2.1.1 Landdistrikt efter regionalt område (Landdistriktsdefinition 1)

Den første variabel anvender simpelthen fødevareministeriets anerkendte kommunetypologi og er således den 4-delte variabel (i parentes er angivet antallet af svar i de enkelte kategorier):

- 1) Yderkommuner (496)
- 2) Landkommuner (522)
- 3) Mellekommuner (491)
- 4) Bykommuner (491)

Tabel 1 viser kommunerne i de fire kommunetyper.

Tabel 1. Yderkommuner, landkommuner, mellemkommuner og bykommuner

Yderkommuner (16)	Landkommuner (30)	Mellekommuner (17)	Bykommuner (35)
Bornholm	Aabenraa	Favrskov	Albertslund
Langeland	Assens	Faxe	Allerød
Lemvig	Billund	Fredericia	Ballerup
Lolland	Brønderslev-	Halsnæs	Brøndby
Læsø	Dronninglund	Holbæk	Dragør
Morsø	Esbjerg	Horsens	Egedal
Norddjurs	Faaborg-Midtfyn	Ishøj	Fredensborg
Ringkøbing-Skjern	Fanø	Middelfart	Frederiksberg
Samsø	Frederikshavn	Næstved	Frederikssund
Skive	Guldborgsund	Odder	Furesø
Struer	Haderslev	Ringsted	Gentofte
Thisted	Hedensted	Silkeborg	Gladsaxe
Tønder	Herning	Slagelse	Glostrup
Varde	Hjørring	Sorø	Greve
Vesthimmerland	Holstebro	Stevns	Gribskov
Ærø	Ikast-Brande	Tårnby	Helsingør
	Jammerbugt	Vejle	Herlev
	Kalundborg		Hillerød
	Kerteminde		Hvidovre
	Mariagerfjord		Høje-Taastrup
	Nordfyns		Hørsholm
	Nyborg		Kolding
	Odsherred		København
	Randers		Køge
	Rebild		Lejre
	Svendborg		Lyngby-Taarbæk
	Syddjurs		Odense
	Sønderborg		Roskilde
	Vejen		Rudersdal
	Viborg		Rødovre
	Vordingborg		Skanderborg
			Solrød
			Vallensbæk
			Aalborg
			Århus

Note: Tabellen viser de i alt 98 kommuner, som blev skabt ved kommunalreformen i 2007.

2.1.2 Landdistrikt efter bymæssighed (Landdistriktsdefinition 2)

Den anden land-by variabel er blevet skabt ud fra følgende spørgsmål i Dansk Land-By Barometer 2011:

”Ca. hvor mange indbyggere er der i den by/det sted, hvor du bor i dag”

Til dette spørgsmål knytter der sig følgende svarmuligheder (i parentes er angivet antallet af svar i de enkelte kategorier):

- 1) Færre end 200 indbyggere (211)
- 2) 200 – 1000 indbyggere (251)
- 3) 1001 – 2000 indbyggere (145)
- 4) 2001 – 5000 indbyggere (233)
- 5) 5001 – 10.000 indbyggere (211)
- 6) 10.001 – 20.000 indbyggere (197)
- 7) 20.001 – 50.000 indbyggere (258)
- 8) 50.001 – 100.000 indbyggere (171)
- 9) 100.001 – 500.000 indbyggere (93)
- 10) Flere end 500.000 indbyggere (138)
- 88) Ved ikke (92)

Ud fra dette spørgsmål er skabt følgende 3-delte land-by variabel, som vil blive anvendt i rapporten (i parentes er angivet antallet af svar i de enkelte kategorier):

- 1) Landområder: Byer/steder med under 5001 indbyggere (840)
- 2) Byområder: Byer mellem 5001 og 100.000 indbyggere (837)
- 3) Storbyområder: Byer med flere end 100.000 indbyggere (231)

Der er naturligvis en vis vilkårlighed knyttet til udpegningen af landområder som byer og steder med under 5001 indbyggere. Den 3-delte land-by variabel har dog været anvendt før og vist sig robust over for alternative kategoriseringer (Sørensen, 2012a, 2012b).

2.3 Variabler vedr. afstanden til forskellige serviceydelser

I Dansk Land-By Barometer 2011 blev respondenterne spurgt om, hvor langt de bor fra forskellige offentlige og andre serviceydelser. De bliver bedt om at angive køretiden i bil fra deres bopæl. Indledningsspørgsmålet lyder således:

*”Nu kommer der nogle spørgsmål om dit lokalområde.
Først vil jeg gerne vide noget om afstanden mellem din bopæl og forskellige ting. Angiv køretiden med bil fra din bopæl til de ting i dit lokalområde, jeg nu læser op.”*

Dernæst blev spørgsmålet *”Hvor lang køretid i bil er der fra din bopæl til nærmeste ... ?”* brugt til at spørge ind til følgende serviceydelser:

- Borgerservice
- Folkeskole
- Børnehave eller dagpleje
- Bibliotek eller bogbus
- Din praktiserende læge
- Sygehus
- Dagligvarebutik
- Togstation
- Motorvej

Respondenterne blev bedt om at benytte følgende 6 svarmuligheder:

- 1) Under 5 minutter
- 2) 5-14 minutter
- 3) 15-29 minutter
- 4) 30-60 minutter
- 5) 1-2 timer
- 6) Mere end 2 timer

2.4 Variabler vedr. tilfredsheden med forskellige serviceydelser

Respondenterne blev spurgt om, hvor tilfredse de er med en række offentlige og andre serviceydelser. Dette blev gjort via følgende indledningsspørgsmål:

*”Nu nævner jeg nogle serviceydelser for dig.
Hvor tilfreds eller utilfreds er du med de nævnte serviceydelser i dit lokalområde på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder meget utilfreds og 10 betyder meget tilfreds.”*

Herefter blev spørgsmålet *”Hvor tilfreds eller utilfreds er du med ... ?”* brugt til at spørge ind til følgende:

- Borgerservice i dit lokalområde
- Folkeskolen i dit lokalområde
- Børnehaven eller dagplejen i dit lokalområde
- Biblioteket eller bogbussen i dit lokalområde
- Udbuddet af praktiserende læger i dit lokalområde
- Adgangen til sygehus i dit lokalområde
- Indkøbsmulighederne i dit lokalområde
- Hjemmehjælpstjenesten eller hjemmesygeplejen i dit lokalområde
- Standarden på veje og gader i dit lokalområde
- Den kollektive transport i dit lokalområde
- Mulighederne for naturoplevelser i dit lokalområde
- Opvækstmiljøet for børn og unge i dit lokalområde
- Fritidstilbuddene i dit lokalområde

Udover at have muligheden for at kunne svare på en skala fra 1 til 10, havde respondenterne muligheden for at svare ”Ved ikke”.

2.5 Variabel til måling af den almene trivsel

Til måling af den enkelte borgers trivsel bruger rapporten følgende spørgsmål fra Dansk Land-By Barometer 2011:

”Alt taget i betragtning – hvor tilfreds eller utilfreds er du for tiden med livet? Du kan svare på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder utilfreds og 10 betyder tilfreds.”

Udover at anvende 10-skalaen, var det også muligt at svare ”Ved ikke”.

Dette spørgsmål om tilfredsheden med livet er et ofte anvendt spørgsmål til måling af individuel trivsel. Variablen er således brugt i mange studier, som er blevet publiceret i anerkendte, internationale forskningstidsskrifter, se fx Peiró (2006), Bjørnskov et al. (2008) og Shucksmith et al. (2009). Den subjektive vurdering af ens tilfredshed med livet har vist sig at korrelere fint med objektive forhold, hvilket er med til at styrke troværdigheden og gyldigheden af svarene. For eksempel har forskning vist, at personer, der siger, at de er tilfredse med livet, er mindre tilbøjelige til at have sygefravær, mere tilbøjelige til at blive beskrevet som ”tilfredse med livet” af deres venner og ægtefæller, mindre tilbøjelige til at begå selvmord, mindre tilbøjelige til at dø i en tidlig alder og mindre tilbøjelige til at søge psykologisk rådgivning (Diener & Suh, 1997; Frank, 1997, Diener et al., 1999). Tabel 2 viser, hvordan svarene fordelte sig.

Tabel 2. Tilfredshed med livet på skala fra 1 til 10

	Antal	Procent
1. Utilfreds	8	0,4
2.	11	0,6
3.	7	0,4
4.	18	0,9
5.	67	3,4
6.	51	2,6
7.	181	9,1
8.	497	24,9
9.	368	18,5
10. Tilfreds	785	39,4
Total	1993	

Bemærk, at der ikke er så meget variation i svarene. Hele 82,8 procent af svarene ligger i de tre øverste svarkategorier.

2.6 Variabel til estimering af boligsalgspris

Rapporten vil i kapitel 5 undersøge, om der skulle være en sammenhæng mellem boligpriserne og afstanden til forskellige serviceydelser i lokalområdet. Rapporten vil også undersøge, om der er en sammenhæng mellem boligpriserne og tilfredsheden med forskellige serviceydelser i lokalområdet.

Rapporten støtter sig til selvrapporterede boligpriser. Respondenter, der havde angivet at bo i en ejerbolig, blev stillet følgende spørgsmål:

"Hvad tror du din bolig kunne sælges for, hvis den blev sat til salg i dag?"

Blandt de 2000 respondenter angav 1533 at bo i en ejerbolig, mens 467 angav at bo i en lejebolig. Ud af de 1533 boligejere var der 1335, der afgav pålidelige svar på spørgsmålet om formodet boligsalgspris.³

Til illustration viser Tabel 3 de gennemsnitlige, selvrapporterede salgspriser fordelt efter kommune type.

Tabel 3. Gennemsnitlige kvadratmeterpriser (selvrapporterede salgspriser)

	Yder-kommune	Land-kommune	Mellem-kommune	Bykommune
Hus	7.832	9.816	12.075	16.563
Lejlighed	6.709	11.015	14.706	14.949
Anden form for bolig	7.589	9.266	10.180	11.034

Note: Kvadratmeterpriser blev beregnet ved at dividere selvrapporteret boligsalgspris med selvrapporteret boligareal. Boligtypen blev fastlagt ved spørgsmålet: "Bor du i hus, lejlighed eller anden form for bolig?".

Der er i sagens natur en usikkerhed forbundet med at bruge selvrapporterede salgspriser og ikke faktiske salgspriser. Der er imidlertid blevet gjort forsøg på at teste gyldigheden af selvrapporterede boligpriser, og disse undersøgelser peger på, at der er en nogenlunde overensstemmelse mellem formodede og faktiske salgspriser, se fx litteraturgennemgangen i Nonzalez-Navarro & Quintana-Domeque (2009).

2.7 Rapportens analyser

Rapporten indeholder tre former for analyser.

³ 1424 ud af de 1533 boligejere svarede på spørgsmålet om formodet boligsalgspris. Blandt disse svar var der en del urealistisk lave og urealistisk høje boligpriser. I alt 89 svar blev udeladt af beregningerne på denne baggrund. Det giver det samlede antal svar på 1335. Der blev lavet et boks-plot på disse svar, og stikprøven på 1335 svar indeholder ingen outliers.

For det første præsenteres den geografiske variation i afstanden til serviceydelser samt den geografiske variation i tilfredsheden med offentlige serviceydelser. Med to urbaniseringsvariabler og to mål for adgangen til lokale serviceydelser (hhv. afstand og tilfredshed) er der tale om en 2 x 2 matrice, og der vil således fremkomme i alt 4 tabeller.

For det andet gennemføres en analyse, der går ud på at undersøge, om den enkeltes afstand til forskellige serviceydelser faktisk har en indvirkning på den på den enkeltes almene trivsel. Med andre ord vil det blive undersøgt, om en kortere eller længere afstand til serviceydelser kan aflæses i borgernes selvrappede tilfredshed med livet. Der er generelt mange faktorer, der er afgørende for den enkeltes tilfredshed med livet såsom helbredstilstand, alder, køn, beskæftigelsessituation og uddannelsesniveau (se fx Stutzer & Frey, 2006; Blanchflower & Oswald, 2004; Peiró, 2006; Bjørnskov et al., 2008). Derfor vil analysen blive gennemført som en multipel regression (ordinal logit), hvor sammenhængen mellem afstand og den almene trivsel vil blive undersøgt, mens der kontrolleres for andre variabler, der kunne tænkes at indvirke på den enkeltes tilfredshed med livet. De yderligere variabler, der kontrolleres for, kommer ligeledes fra Dansk Land-By Barometer 2011, og specifikt er der tale om følgende variabler: Alder, alder sat i anden, køn, helbred (dårligt eller meget dårligt helbred, nogenlunde helbred, godt helbred, meget godt helbred), bor med en partner eller ej, har hjemmeboende børn eller ej, uddannelse (grundskole, gymnasial uddannelse, erhvervsfaglig uddannelse, kort videregående uddannelse, mellemlang videregående uddannelse, lang videregående uddannelse, anden uddannelse), beskæftigelse (lønmotager, selvstændig, arbejdsledig, under uddannelse, uden for arbejdsmarked, anden beskæftigelse), husstandsindtægt per voksen i husstanden (under 200.000 kr., 200.000 - 299.000 kr., 300.000 - 399.000 kr., 400.000 kr. eller derover) samt *enten* kommune type (yderkommune, landkommune, mellemkommune, bykommune), *eller* bymæssighed (under 5.001 indbyggere, 5.001-100.000 indbyggere, flere end 100.000 indbyggere).

For det tredje undersøges, om afstanden til forskellige serviceydelser kapitaliseres i boligpriserne. Der undersøges ydermere, om tilfredsheden med forskellige serviceydelser kapitaliseres i boligpriserne. Igen vil der her blive foretaget multiple regressionsanalyser, idet boligpriserne bestemmes af en lang række forhold, bl.a. den geografiske beliggenhed samt ikke mindst boligspecifikke forhold såsom boligens størrelse og kvalitet. Eftersom den afhængige variabel, den selvrappede boligpris, er en kontinuert variabel, er der tale om multiple lineære regressioner. Sammenhængen mellem adgangen til serviceydelser og boligprisen bliver undersøgt, idet der samtidig kontrolleres for følgende forklarende variabler, som alle stammer fra Dansk Land-By Barometer 2011: Boligens alder, boligens alder sat i anden, boligareal, boligareal sat i anden, antal badeværelser (0-1 versus 2 eller flere), antal wc'er (0-1 versus 2 eller flere), boligtype (enfamiliehus, villa eller parcelhus, rækkehus, lejlighed i etageejendom, lejlighed i villa, landbrugsejendom med aktiv bedrift, nedlagt landbrugsejendom, sommerhus/fritidshus, andet), boligens kvalitet (i dårlig eller meget dårlig stand, i nogenlunde stand, i god stand, i meget god stand), kommune type (yderkommune, landkommune, mellemkommune, bykommune),

bymæssighed (under 5.001 indbyggere, 5.001-100.000 indbyggere, flere end 100.000 indbyggere).

3 Geografisk variation i adgangen til forskellige serviceydelser

Dette kapitel vil søge at besvare rapportens første forskningsspørgsmål, som er: ”Hvad er den geografiske variation i afstanden til, samt tilfredsheden med, offentlige serviceydelser?”. Først ses på regionale forskelle og dernæst på land-by forskelle.

3.1 Regional variation

Tabel 4 viser, hvordan *afstanden* til de forskellige offentlige serviceydelser er fordelt på de fire kommunetyper. For overskuelighedens skyld er afstandsvariablen blevet kodet ind i en binær (2-delt) variabel, og tabellen viser således, hvor stor en andel, der har mindre end 5 minutters kørsel til de pågældende ydelser i de pågældende kommunetyper. I anden sidste kolonne er vist resultatet af en χ^2 -test (Chi2-test). Hvis teststørrelsen er statistisk signifikant, og dermed markeret med * eller **, er det et udtryk for, at andelen ikke er ens, dvs. mindst 1 andel er statistisk signifikant forskellig fra de øvrige andele for den pågældende serviceydelse.

Tabel 4. Afstand fra bopæl til forskellige serviceydelser

	Andel der bor i en afstand svarende til mindre end 5 minutters kørsel i bil efter kommunetype, %				χ^2	<i>n</i>
	Yder	Land	Mellem	By		
Borgerservice	25,4	19,3	21,6	25,3	7,4	1954
Folkeskole	49,3	60,9	59,1	66,4	29,9**	1916
Børnehave/dagpleje	54,5	69,1	65,3	75,6	46,6**	1818
Bibliotek/bogbus	40,4	36,8	30,9	47,6	29,6**	1971
Praktiserende læge	35,7	34,7	34,4	46,1	19,4**	1982
Sygehus	3,2	7,9	8,4	11,6	24,4**	1986
Dagligvarebutik	60,4	67,2	68,4	79,2	41,4**	1990
Togstation	20,2	19,8	23,0	37,9	57,2**	1957
Motorvej	2,0	18,9	16,8	25,7	103,7**	1937

Note: χ^2 -testen tester om forskellene mellem andelen er statistisk forskellige.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Tabel 5 viser den gennemsnitlige *tilfredshed* med de forskellige serviceydelser fordelt på de fire kommunetyper. Da respondenterne kunne besvare spørgsmålet om tilfredshed på en skala fra 1 til 10, ligger den gennemsnitlige tilfredshed et sted mellem disse to punkter. I anden sidste kolonne er vist resultatet af en ANOVA-test, som tester nul-hypotesen om, at gennemsnitsværdierne i de fire kommunetyper for det pågældende spørgsmål er ens. Hvis *F*-værdien er signifikant, og dermed markeret med * eller **, betyder det, at mindst 1 gennemsnit

er statistisk signifikant forskellig fra de øvrige gennemsnit for det pågældende spørgsmål. Hvis F -værdien ikke er signifikant, betyder det omvendt, at der ikke er nogen statistisk signifikant forskel mellem de fire gennemsnit i kommunetyperne for det pågældende spørgsmål.

Tabel 5. Gennemsnitlig tilfredshed med serviceydelser i lokalområdet

	Gennemsnit efter kommunetype				F	n
	Yder	Land	Mellem	By		
Borgerservice	7,25	7,30	7,21	7,18	0,27	1655
Folkeskole	7,57	7,47	7,23	7,18	2,66*	1340
Børnehave/dagpleje	8,13	8,01	7,78	7,81	2,66*	1165
Bibliotek/bogbus	8,28	8,20	8,34	8,28	0,40	1729
Prak. læger (udbud)	7,68	7,87	8,05	7,97	2,73*	1936
Sygehus (adgang)	5,91	7,24	7,15	7,90	54,55**	1959
Indkøbsmuligheder	8,08	8,17	8,35	8,58	6,23**	1996
Hjemmehjælp	7,42	7,17	6,97	7,08	1,92	972
Veje, gader	5,90	6,17	6,12	6,48	5,55**	1984
Kollektiv transport	5,09	5,83	5,96	7,12	43,91**	1789
Naturoplevelser	9,16	8,75	8,72	8,08	34,36**	1980
Opvækstmiljø	7,82	7,82	7,82	7,68	0,60	1802
Fritidstilbuddene	7,72	7,68	7,66	7,85	0,84	1847

Noter: De forskellige serviceydelser blev vurderet på en skala fra 1 (meget utilfreds) til 10 (meget tilfreds). F -værdien er testværdien for en ANOVA test for ens middelværdier.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

I det følgende kommenteres resultaterne i Tabel 4 og Tabel 5 ved at se på de enkelte serviceydelser hver for sig. For de 6 første serviceydelser (7 hvis man tæller dagligvarebutik versus indkøbsmuligheder med) er der resultater for både afstanden til, og tilfredsheden med, de pågældende serviceydelser, og det giver derfor god mening at kommentere de to tabeller samtidigt.

Tabel 4 viser, at der ikke er nogen forskel i afstanden til *borgerservice* i de fire kommunetyper, og borgerne i de fire kommuner havde også samme grad af tilfredshed med deres borgerservice, jf. Tabel 5.

Der kan konstateres en mindre, men statistisk signifikant forskel i afstanden til den lokale *folkeskole* (Tabel 4). Jo mere tyndt befolket kommunetypen er, desto større er afstanden. Borgerne i yderkommunerne er dem, der har den største afstand til den lokale folkeskole. Derimod er det netop borgene i yderkommunerne, der er mest tilfredse med deres folkeskole (Tabel 5). Afstand og tilfredshedsniveau hænger derfor ikke nødvendigvis sammen på det regionale niveau.

Resultatet for den lokale *børnehave eller dagpleje* minder om resultatet for den lokale folkeskole. Igen har borgerne i yderkommuner længst afstand til børnehaven eller dagplejen, men det er samtidig de borgere, der er mest tilfredse

med børnehaven/dagplejen. Det skal dog siges, at forskellene i tilfredshed ikke er særligt store, om end de er statistisk signifikante.

Hvad angår afstanden til *bibliotek/bogbus* er yderkommunerne godt med og ligger over niveauet for såvel landkommuner som mellemkommuner. Borgerne i bykommunerne har den korteste afstand til biblioteket. På trods af forskellene i afstand er der ingen forskel på, hvor tilfredse borgerne i de fire kommunetyper er med biblioteket/bogbussen i deres lokalområde.

Borgerne i yderkommunerne har igen længst vej til den *praktiserende læge*, mens borgerne i bykommunerne har den korteste vej. Ikke overraskende er det da også borgerne i yderkommunerne, der er mindst tilfredse med udbuddet af praktiserende læger i lokalområdet, mens borgerne i bykommunerne er de mest tilfredse. Forskellene i tilfredshed er dog ikke særligt store, om end de er statistisk signifikante.

Som forventet stiger afstanden til nærmeste *sygehus* med stigende landdistriktsgrad for kommunetypen, se Tabel 4. Tilsvarende er tilfredsheden med adgangen til sygehus faldende med landdistriktsgraden. Den gennemsnitlige tilfredshed i yderkommunerne ligger på 5,91, og den gennemsnitlige tilfredshed i bykommunerne ligger på 7,90, og der er tale om en markant forskel, hvilket understreges af den høje *F*-værdi på 54,55, se Tabel 5.

På samme måde som med sygehuset er afstanden til nærmeste *dagligvarebutik* stigende med stigende landdistriktsgrad for kommunetypen. For eksempel bor 60,4 procent af borgerne i yderkommunerne i en afstand til nærmeste dagligvarebutik på mindre end 5 minutters kørsel i bil, mens denne andel er 79,2 procent i bykommunerne. Tilsvarende er tilfredsheden med *indkøbsmulighederne* i lokalområdet mindst i yderkommunerne og størst i bykommunerne.

De to sidste faktorer, der bliver belyst i Tabel 4, er afstanden til nærmeste togstation og afstanden til nærmeste motorvej. Borgerne i bykommunerne har markant kortere afstand til nærmeste *togstation* end de øvrige kommunetyper. Borgerne i yderkommunerne har markant længere afstand til nærmeste *motorvej* end borgerne i de øvrige kommunetyper. Blandt afstandsvariablerne er det således afstanden til nærmeste motorvej, der byder på de største regionale forskelle, jf. den høje χ^2 -værdi på 103,7.

Der er visse serviceydelser og andre forhold, der ikke kan belyses via afstande. I Dansk Land-By Barometer 2011 er sådanne serviceydelser kun søgt belyst ved at spørge ind til tilfredshed. De resterende seks serviceydelser i Tabel 5 har en sådan karakter. Som det fremgår af tabellen, er tilfredsheden med *hjemmehjælpen, opvækstmiljøet for børn og unge* samt *fritidstilbuddene* lige stor, uanset om borgerne kommer fra yderkommuner, landkommuner, mellemkommuner eller bykommuner. Til gengæld er der en statistisk signifikant forskel mellem kommunetyperne hvad angår tilfredsheden med *veje og gader*, hvor tilfredsheden er stigende med faldende landdistriktsgrad for kommunetypen. Forskellene er dog små. Derudover er tilfredsheden med den *kollektive transport*

markant lavere i yderkommunerne, og der er tale om relativt store forskelle. Til sidst kan det konstateres, at tilfredsheden med mulighederne for *naturoplevelser* i lokalområdet er markant størst i yderkommunerne og generelt faldende med faldende landdistriktsgrad.

3.2 Geografisk variation efter bystørrelse (land-by variabel)

I dette afsnit ses på den geografiske variation efter bystørrelse. Som nævnt defineres et landområde som byer eller steder med under 5001 indbyggere, byområder som byer med mellem 5001 og 100.000 indbyggere og storbyområder som byer med over 100.000 indbyggere.

Tabel 6 viser afstanden til de forskellige serviceydelser fordelt på de tre områdetyper, og Tabel 7 viser niveauerne for tilfredshed med de forskellige serviceydelser i de tre områdetyper.

Med den nye urbaniseringsvariabel tegner der sig mere markante land-by forskelle end før. Der er flere statistisk signifikante forskelle, både hvad angår afstand og tilfredshed. Der er nu fx markante forskelle i afstanden til *borgerservice*. Borgerne i landområderne har længere afstand til deres borgerservice, og deres tilfredshed med borgerservice er tilsvarende mindre.

Afstandene til *folkeskolen* og *børnehaven/dagplejen* er markant forskellige, mens det er værd at bemærke, at tilfredsheden med begge serviceydelser ikke desto mindre er ens fordelt over de tre områdetyper.

Tabel 6. Afstand fra bopæl til forskellige serviceydelser

	Andel der bor i en afstand svarende til mindre end 5 minutters kørsel i bil, %			χ^2	<i>n</i>
	Land-område	Byområde	Storby-område		
Borgerservice	11,0	32,5	27,9	113,9**	1870
Folkeskole	50,2	64,6	69,5	46,3**	1837
Børnehave/dagpleje	58,4	71,7	75,0	38,6**	1749
Bibliotek/bogbus	33,1	40,3	52,7	30,3**	1883
Praktiserende læge	28,4	42,1	54,9	66,4**	1984
Sygehus	1,1	11,4	18,8	107,2**	1898
Dagligvarebutik	57,0	76,7	85,2	108,0**	1901
Togstation	14,0	30,6	44,5	113,1**	1868
Motorvej	9,9	20,4	21,1	39,4**	1858

Note: χ^2 -testen tester om forskellene mellem andelene er statistisk forskellige.
* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Det ses af Tabel 7, at der er statistisk signifikante forskelle mellem de tre områdetyper for 9 ud af 13 serviceydelser. Ud af disse 9 er der 7 serviceydelser, hvor landområderne har den laveste tilfredshed. Det gælder følgende service-

ydelser: *Borgerservice, bibliotek/bogbus, adgang til sygehus, indkøbsmuligheder, kvaliteten af veje og gader, den kollektive transport, og fritidstilbuddene.* Storbyområderne klarer sig derimod dårligst på de to sidste faktorer: Muligheden for *naturoplevelser og opvækstmiljøet for børn og unge.*

Det er med andre ord ikke givet, at mindre bysamfund har en lavere tilfredshed med enhver form for offentlig eller anden serviceydelse. I de tilfælde, hvor der er en forskel mellem områdetyperne, er det dog oftest i de mindre bysamfund, hvor tilfredsheden er lavest.

Tabel 7. Gennemsnitlig tilfredshed med serviceydelser i lokalområdet

	Gennemsnit efter bymæssighed			<i>F</i>	<i>n</i>
	Land-område	Byområde	Storby-område		
Borgerservice	6,94	7,55	7,26	14,95**	1589
Folkeskole	7,28	7,50	7,23	1,89	1294
Børnehave/dagpleje	7,97	8,01	7,58	2,92	1128
Bibliotek/bogbus	7,98	8,53	8,25	16,76**	1661
Prak. læger (udbud)	7,82	8,01	7,92	1,75	1850
Sygehus (adgang)	6,48	7,02	7,87	14,30**	1870
Indkøbsmuligheder	7,61	8,80	8,81	95,04**	1905
Hjemmehjælp	7,33	7,13	6,85	1,60	922
Veje, gader	5,92	6,31	6,44	8,83**	1894
Kollektiv transport	5,10	6,46	7,42	86,72**	1710
Naturoplevelser	8,88	8,75	7,78	38,78**	1890
Opvækstmiljø	7,74	7,97	7,34	10,75**	1731
Fritidstilbuddene	7,42	8,04	7,66	20,99**	1774

Noter: De forskellige serviceydelser blev vurderet på en skala fra 1 (meget utilfreds) til 10 (meget tilfreds). *F*-værdien er testværdien for en ANOVA test for ens middelværdier.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

3.3 Opsummering

Kapitlet viste følgende resultater:

- Borgerne i yderkommunerne har længst afstand til nærmeste folkeskole, børnehave/dagpleje, sygehus, dagligvarebutik og motorvej. Afstanden til nærmeste borgerservice er ens i alle fire kommunetyper og for de øvrige undersøgte ydelsers vedkommende ligger yderkommunerne på niveau med land- og/eller mellemkommunerne, mens borgerne i bykommunerne har kortere afstande end landets øvrige borgere (til bibliotek/bogbus, praktiserende læge, togstation).
- Den længere afstand til offentlige serviceydelser betyder ikke nødvendigvis en lavere tilfredshed med de leverede serviceydelser. Fx har borgerne i yderkommunerne længst afstand til den nærmeste folkeskole, mens det

samtidig er sådan, at borgerne i yderkommunerne er dem, der de mest tilfredse med folkeskolen.

- Der er en statistisk signifikant forskel i de 4 kommunetyper for 7 af de 13 undersøgte offentlige og andre serviceydelser, hvor tilfredshedsgraden blev undersøgt. Borgerne i yderkommunerne har den laveste tilfredshed med følgende: Udbud af praktiserende læger, adgangen til sygehus, indkøbsmuligheder, standarden på veje og gader samt den kollektive transport. For de to resterende ydelser havde borgerne i bykommunerne den laveste tilfredshed (folkeskolen og muligheden for naturoplevelser).
- Ser man på den anden landdistriktsdefinition efter bymæssighed, er der også statistisk signifikante forskelle at spore i tilfredsheden, nemlig for 9 ud af de 13 undersøgte serviceydelser. Ud af disse 9 er der 7 serviceydelser, hvor borgerne i landområderne (byer/steder med under 5001 indbyggere) har den laveste tilfredshed. Det gælder følgende serviceydelser: Borgerservice, bibliotek/bogbus, adgang til sygehus, indkøbsmuligheder, kvaliteten af veje og gader, den kollektive transport, og fritidstilbuddene. Borgerne i storbyområderne (byer med flere end 100.000 indbyggere) har derimod den laveste tilfredshed med de to andre ydelser: Muligheden for *naturoplevelser* og *opvækstmiljøet for børn og unge*.

4 Serviceydelser og trivsel

Dette kapitel vil søge at besvare rapportens andet forskningsspørgsmål, som er: ”Har afstanden til offentlige serviceydelser nogen målelig indvirkning på den enkeltes trivsel?”.

Da rapporten tidligere konkluderede, at borgerne i de danske landdistrikter som regel har længst afstand til de undersøgte serviceydelser, undersøger kapitlet samtidigt, om den længere afstand er med til at mindske trivlsen hos borgerne i landdistrikterne, når man sammenligner med borgerne i andre områder af landet.

Som nævnt måles trivlsen via spørgsmålet: ”*Alt taget i betragtning – hvor tilfreds eller utilfreds er du for tiden med livet? Du kan svare på en skala fra 1 til 10, hvor 1 betyder utilfreds og 10 betyder tilfreds*”. Inden der kigges på sammenhængen mellem adgangen til offentlige serviceydelser og tilfredsheden med livet, er det relevant først at kigge på, hvordan trivlsen fordeler sig geografisk i Danmark anno 2011 ifølge Dansk Land-By Barometer 2011.

4.1 Den geografiske variation i trivlsen (tilfredshed med livet)

Tabel 9 viser de rå tal for den regionale variation i trivlsen. Det ses, at borgerne i yderkommunerne har den højeste gennemsnitlige værdi for livstilfredshed, mens værdierne er faldende med stigende urbaniseringsgrad, således at borgerne i bykommunerne har den laveste gennemsnitlige livstilfredshed. Forskellene i livstilfredshed i de fire kommunetyper er imidlertid ikke statistisk signifikante på det gængse 5 % signifikansniveau. Derimod er de signifikante på 10 % signifikansniveauet, idet F -værdien har en p -værdi på 0,08. Dette indikerer en svag statistisk signifikant sammenhæng mellem regional bopæl og livstilfredshed.

Tabel 9. Gennemsnitlig tilfredshed med livet (regional variation)

	Gennemsnit efter kommunetype				F	n
	Yder	Land	Mellem	By		
Tilfredshed med livet	8,70	8,68	8,60	8,47	2,25	1993

Noter: Livstilfredshed blev vurderet på en skala fra 1 (utilfreds) til 10 (tilfreds). F -værdien er testværdien for en ANOVA test for ens middelværdier.

Tabel 10 viser de rå tal for fordelingen af trivlsen efter bymæssighed. Det ses, at borgerne i landområder (steder/byer med under 5001 indbyggere) har den højeste gennemsnitlige livstilfredshed, og at borgerne i storbyerne (byer med over 100.000 indbyggere) har den laveste gennemsnitlige livstilfredshed. Forskellen i livstilfredshed er svag statistisk signifikant med en p -værdi på 0,09 for den gennemførte ANOVA test.

Tabel 10. Gennemsnitlig tilfredshed med livet (variation efter bymæssighed)

	Gennemsnit efter bymæssighed			<i>F</i>	<i>n</i>
	Land- område	Byområde	Storby- område		
Tilfredshed med livet	8,68	8,65	8,43	2,39	1901

Noter: De forskellige serviceydelser blev vurderet på en skala fra 1 (meget utilfreds) til 10 (meget tilfreds). *F*-værdien er testværdien for en ANOVA test for ens middelværdier.

4.2 Sammenhæng mellem afstand til serviceydelser og trivsel

Som nævnt er der mange individuelle forhold, der øver indvirkning på den selvopfattede tilfredshed med livet. Når man skal undersøge sammenhængen mellem den enkeltes afstand til en given serviceydelse og den enkeltes tilfredshed med livet, er det derfor nødvendigt at justere for øvrige forhold, der måtte spille ind på den enkeltes livstfredshed. Når man justerer for andre forhold, tilstræber man at finde den rene sammenhæng mellem to faktorer, velvidende at man ofte ikke har data for samtlige variabler, der måtte spille ind.

I Tabel 11 belyses derfor sammenhængen mellem de enkelte offentlige serviceydelser og tilfredsheden med livet via en multipel regressionsanalyse. Livstfredshed er den afhængige variabel, som søges forklaret ved afstanden til de specifikke offentlige serviceydelser og en lang række andre individuelle faktorer, nemlig landdistriktsgraden, køn, alder, alder sat i anden, helbred, har hjemmeboende børn eller ej, bor med en partner eller ej, uddannelse, beskæftigelsesstatus og husstandsindkomst per voksen i husstanden. Tabel 11 viser kun resultatet for de enkelte serviceydelser samt landdistriktsgraden (de 4 overordnede kommunetyper). Tabel 1A i appendiks viser alle resultater.

I første kolonne af Tabel 11 vises resultatet af en multipel regression, hvor ingen serviceydelser er inkluderet. Her skal man lægge mærke til resultatet for landdistriktsgraden. Når man således justerer for andre forhold, der har betydning for tilfredsheden med livet, viser det sig, at tilfredsheden med livet er fallende med urbaniseringsgraden. Dette resultat er meget entydigt. Borgerne i yderkommunerne, som udgør referencekategorien, er statistisk signifikant mere tilfredse med livet end borgerne i både mellemkommuner og i bykommuner. Borgerne i landkommunerne er statistisk set ligeså tilfredse med livet som borgerne i yderkommunerne, og man kan altså konkludere, at borgerne i yder- og landkommunerne er de danskere, der er mest tilfredse med deres liv.

Det fremgår af Tabel 11, kolonne 2 til 10, at afstanden til de pågældende offentlige serviceydelser ikke har nogen indvirkning på den enkeltes tilfredshed med livet. Det er kun afstanden til den nærmeste borgerservice, der har en vis sammenhæng med niveauet for tilfredshed, og det er kun, hvis man bor i en afstand til den nærmeste borgerservice svarende til mere end 2 timers kørsel i bil, at afstanden trækker statistisk signifikant ned i borgernes livstfredshed.

Tabel 11. Tilfredsheden med livet og afstanden til forskellige serviceydelser. Ordinal logit regression.

	Borger- service	Folkeskole	Børneh./ dagpleje	Bibliotek/ bogbus	Prak. læge	Sygehus	Daglig- varebutik	Togstation	Motorvej	
Køretid fra bopæl til..										
Under 5 minutter (R)										
5-14 minutter	-0,110	-0,059	-0,062	-0,006	-0,041	0,043	-0,112	-0,008	0,109	
15-29 minutter	-0,128	0,023	0,011	0,020	-0,038	-0,068	-0,285	-0,058	0,078	
30-60 minutter	-0,005	-0,816		1,205	0,125	-0,011		-0,221	-0,078	
1-2 timer	0,191			-1,279	-0,772	0,005	0,030	-0,004	-0,119	
Mere end 2 timer	-3,975**					0,547		-0,340	0,092	
Landdistriktsgrad										
Yderkommuner (R)										
Landkommuner	-0,001	-0,008	-0,036	-0,031	0,005	0,006	0,006	-0,010	-0,035	-0,121
Mellemkommuner	-0,325*	-0,310*	-0,344*	-0,319*	0,322*	-0,323*	-0,334*	-3,343*	-0,386*	-0,458*
Bykommuner	-0,390**	-0,404**	-0,421**	-0,404**	-0,392**	-0,399**	0,397**	-0,416**	0,460**	-0,556**
Model										
Pseudo R^2	0,046	0,048	0,045	0,047	0,047	0,046	0,048	0,047	0,047	0,049
n	1601	1569	1546	1478	1578	1589	1592	1595	1566	1562

Noter: R = referencegruppe. Afhængig variabel: Tilfredshed med livet på skala fra 1-10, hvor 1 er utilfreds og 10 er tilfreds. Øvrige forklarende variabler inkluderet i modellen: Alder, alder sat i anden, køn, helbred (dårligt eller meget dårligt helbred, nogenlunde helbred, godt helbred, meget godt helbred), har hjemmeboende børn eller ej, bor med en partner eller ej, uddannelse (grundskole, gymnasial uddannelse, erhvervsfaglig uddannelse, kort videregående uddannelse, mellemlang videregående uddannelse, lang videregående uddannelse, anden uddannelse), beskæftigelse (lønmotager, selvstændig, arbejdsledig, under uddannelse, udenfor arbejdsmarked, anden beskæftigelse) og husstandsindkomst per voksen i husstanden (under 200.000 kr., 200.000 - 299.000 kr., 300.000 - 399.000 kr., 400.000 kr. eller derover).

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Om man bor i kort eller lang afstand til de undersøgte offentlige serviceydelser ser med andre ord ikke ud til at spille en rolle for borgernes almene trivsel som sådan. Der er andre forhold, der til gengæld spiller en signifikant rolle, herunder især ens helbred, og hvor man bor geografisk, se Tabel 1A.

Det kan derudover konstateres, at for hver af regressionerne, hvor enkelte serviceydelser er inkluderet, forbliver resultatet for landdistriktsgraden det samme, nemlig at borgerne i yderkommuner og landkommuner er statistisk signifikant mere tilfredse med deres liv end borgere i både mellemkommuner og i bykommuner, alt andet lige. At resultatet for landdistriktsgraden således forbliver det samme under hensyntagen til afstande understreger, at afstande til serviceydelser ikke spiller en synderlig rolle for den almene trivsel. Hvis de havde gjort det, ville koefficienterne have været signifikante, og resultaterne for landdistriktsgraderne ville være blevet mindre signifikante, eftersom borgerne i yderkommunerne har de længste afstande til offentlige service-ydelser.

Der er blevet lavet en række robusthedstjek af resultaterne i Tabel 11. Alle disse ændrer ikke ved resultaterne. Man får de samme resultater, hvis landdistriktsgrad udelades af beregningerne. I det tilfælde er det stadigvæk kun ”mere end 2 timers kørsel fra borgerservice”, der er statistisk signifikant. Resultaterne for *praktiserende læge* samt *sygehus* forbliver de samme, hvis man kun inkluderer dels ”over 50-årige” og dels ”over 60-årige” i beregningerne. Resultaterne for *børnehave/dagpleje* samt *folkeskole* ændrer sig ikke, hvis man kun inkluderer respondenter, der har hjemmeboende børn under 18 år i beregningerne. Derudover er koefficienterne for alle binære variabler over køretid til de pågældende serviceydelser (0 = under 5 minutter, 1 = 5 minutter eller mere) ikke statistisk signifikante, og det samme gælder, hvis man inkluderer de enkelte serviceydelser som lineære variabler. Slutteligt fås de samme resultater, hvis man laver rå beregninger, dvs. hvis man kun har de pågældende serviceydelser inde som forklarende variabel.

Tabel 12 viser de samme beregninger som Tabel 11 med den undtagelse, at land-by variabelen nu bruges i stedet for den kommunebaserede variabel, jf. kommuneterminologien. Med hensyn til effekten af afstand til de enkelte serviceydelser fås de samme resultater som før. Den højere tilfredshed med livet blandt borgere i landdistrikter genfindes, når man bruger urbaniseringsvariablen baseret på bymæssighed. Således er borgerne i byer/steder med mindre end 5001 indbyggere væsentlig mere tilfredse med livet end borgere i de danske storbyer (byer med over 100.000 indbyggere).

Tabel 12. Tilfredsheden med livet og afstanden til forskellige serviceydelser. Ordinal logit regression.

	Borger- service	Folkeskole	Børneh./ dagpleje	Bibliotek/ bogbus	Prak. læge	Sygehus	Daglig- varebutik	Togstation	Motorvej	
Køretid fra bopæl til..										
Under 5 minutter (R)										
5-14 minutter	-0,124	-0,046	-0,069	-0,037	-0,080	0,022	-0,081	-0,009	0,100	
15-29 minutter	-0,129	0,178	0,163	0,008	0,054	-0,077	-0,239	-0,010	0,179	
30-60 minutter	0,082	-0,611		2,104	0,104	0,042		-0,063	0,146	
1-2 timer	-0,014			-1,538	-0,696	0,244	-0,126	0,117	0,187	
Mere end 2 timer	-3,975**					0,669		-0,197	0,395	
Bymæssighed										
< 5001 indb. (R)										
5001 – 100.000 indb.	0,002	-0,025	-0,043	-0,024	0,011	0,008	-0,012	-0,016	-0,021	0,016
> 100.000 indb.	-0,370*	-0,410*	-0,370*	-0,417*	-0,378*	-0,366*	-0,377*	-0,393*	-0,397*	-0,350*
Model										
Pseudo R^2	0,046	0,048	0,044	0,046	0,047	0,046	0,046	0,046	0,046	0,048
n	1548	1521	1499	1439	1528	1539	1542	1544	1515	1514

Noter: R = referencegruppe. Afhængig variabel: Tilfredshed med livet på skala fra 1-10, hvor 1 er utilfreds og 10 er tilfreds. Øvrige forklarende variabler inkluderet i modellen: Alder, alder sat i anden, køn, helbred (dårligt eller meget dårligt helbred, nogenlunde helbred, godt helbred, meget godt helbred), har hjemmeboende børn eller ej, bor med en partner eller ej, uddannelse (grundskole, gymnasial uddannelse, erhvervsfaglig uddannelse, kort videregående uddannelse, mellemlang videregående uddannelse, lang videregående uddannelse, anden uddannelse), beskæftigelse (lønmotager, selvstændig, arbejdsledig, under uddannelse, udenfor arbejdsmarked, anden beskæftigelse) og husstandsindkomst per voksen i husstanden (under 200.000 kr., 200.000 - 299.000 kr., 300.000 - 399.000 kr., 400.000 kr. eller derover).

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

4.3 Opsummering

Kapitlet nåede frem til følgende resultater:

- Afstanden til offentlige serviceydelser ser ikke ud til at spille ind på borgernes tilfredshed med livet.
- Borgerne i landets tyndest befolkede områder (i rapportens terminologi: yderkommuner, landkommuner og landområder) har den største tilfredshed med livet. Deres længere afstande til offentlige serviceydelser ændrer ikke noget ved dette forhold.

5 Serviceydelser og ejerboligpriser

Dette kapitel vil søge at besvare rapportens tredje og sidste forskningsspørgsmål, som er: ”Bliver afstanden til, og/eller tilfredsheden med, forskellige serviceydelser kapitaliseret i ejerboligpriserne?”. I afsnit 5.1 ses på effekten af afstand, og i afsnit 5.2 ses på effekten af tilfredshed.

Som nævnt i metodekapitlet anvendes selvrapporterede boligpriser, dvs. respondenternes svar på spørgsmålet: ”Hvad tror du din bolig kunne sælges for, hvis den blev sat til salg i dag?”. Analyserne inddrager naturligvis kun de respondenter, der har angivet at bo i en bolig, som de selv ejer.

5.1 Sammenhæng mellem afstand til serviceydelser og boligpris

Tabel 13 viser multiple lineære regressionsmodeller. Den selvrapporterede boligpris er den afhængige variabel, og denne søges forklaret ved afstanden til de specifikke serviceydelser samt en lang række boligspecifikke og beliggenhedsmæssige faktorer, nemlig boligens alder, boligens alder sat i anden, boligareal, boligareal sat i anden, antal badeværelser (0-1 versus 2 eller flere), antal wc'er (0-1 versus 2 eller flere), boligtype (enfamiliehus, villa eller parcelhus; rækkehus, lejlighed i etageejendom, lejlighed i villa, landbrugsejendom med aktiv bedrift, nedlagt landbrugsejendom, sommerhus/fritidshus; andet), boligens kvalitet (i dårlig eller meget dårlig stand, i nogenlunde stand, i god stand, i meget god stand), beliggenhed efter kommunetype (yderkommune, landkommune, mellemkommune, bykommune) samt beliggenhed efter bymæssighed (under 5.001 indbyggere, 5.001-100.000 indbyggere, flere end 100.000 indbyggere).

For overskuelighedens skyld medtager Tabel 13 kun resultatet for de enkelte serviceydelser. Tabel 2A i appendiks viser resultatet af basisregressionen, som medtager alle forklarende variabler undtagen afstanden til serviceydelser. Stort set samtlige forklarende variabler er signifikante. Med en justeret R^2 på 0,45 har modellen en tilfredsstillende forklaringssevne, se Tabel 2A.⁴

Som udgangspunkt kunne antagelsen være, at afstanden til serviceydelser er negativt relateret til boligprisen, dvs. jo længere afstand, desto lavere boligpris. Ser man i Tabel 13, tyder det dog ikke på, at afstanden har den store indvirkning på boligprisen. Modellens forklaringssevne bliver således ikke forbedret ved at inkludere afstanden til de enkelte serviceydelser. En negativ relation til boligprisen ser dog ud til at gælde for følgende variabler: Afstanden til nærmeste sygehus, nærmeste dagligvarebutik og for afstanden til nærmeste togstation.

⁴ Basisregressionen finder, at følgende variabler har en statistisk signifikant betydning for boligpriserne: Boligens alder, boligarealet, antal badeværelser, boligtypen, boligens kvalitet, beliggenhed efter kommunetype samt beliggenhed efter bymæssighed.

Tabel 13. Boligpriser og afstanden til forskellige serviceydelser. Lineær regression.

	Borger- service	Folkeskole	Børneh./ dagpleje	Bibliotek/ bogbus	Prak. læge	Sygehus	Daglig- varebutik	Togstation	Motorvej	
Køretid fra bopæl til..										
Under 5 minutter (R)										
5-14 minutter	-79	24	48	-6	-47	-76	10	-49	49	
15-29 minutter	-89	-26	-48	-94	-15	-168*	-298*	-173**	-63	
30-60 minutter	-107			21	-214	-159*		-236**	-91	
1-2 timer	68			267	212	-132	-73	167	-135	
Mere end 2 timer	554					20		165	87	
Model										
Justeret R^2	0,45	0,45	0,45	0,44	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	
n	1280	1264	1251	1208	1272	1275	1276	1278	1257	1254

Noter: R = referencegruppe. Afhængig variabel: Den estimerede salgspris i 1.000 kr. Øvrige forklarende variabler inkluderet i modellen: Boligens alder, boligens alder sat i anden, boligareal, boligareal sat i anden, antal badeværelser (0-1 versus 2 eller flere), antal wc'er (0-1 versus 2 eller flere), boligtype (enfamiliehus, villa eller parcelhus, rækkehus, lejlighed i etageejendom, lejlighed i villa, landbrugsejendom med aktiv bedrift, nedlagt landbrugsejendom, sommerhus/fritidshus; andet), boligens kvalitet (i dårlig eller meget dårlig stand, i nogenlunde stand, i god stand, i meget god stand), kommunetype (yderkommune, landkommune, mellemkommune, bykommune), bymæssighed (under 5.001 indbyggere, 5.001-100.000 indbyggere, flere end 100.000 indbyggere). * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$.

For eksempel, hvis man bor i en ejerbolig, der ligger i en afstand til nærmeste togstation svarende til 30-60 minutters kørsel i bil, vil ens ejerbolig alt andet lige have en pris, der er 236.000 kr. lavere, end hvis den lå i en afstand til nærmeste togstation svarende til mindre end 5 minutters kørsel i bil.

For at tage højde for, at enkeltobservationer ikke kommer til at spille en for stor rolle som i overnævnte tilfælde med afstanden til nærmeste folkeskole, blev der også gennemført multiple regressioner, hvor afstandsvariablerne blev inkluderet som lineære variabler. Resultatet af disse regressioner ses i Tabel 14.

Det fremgår af Tabel 14, at ud af de 9 typer serviceydelser er der 3, der har en statistisk signifikant indvirkning på boligprisen. Jo længere man bor fra et sygehus, nærmeste togstation og nærmeste motorvej, desto lavere bliver boligprisen. Man kan dermed sige, at afstandene til disse tre faktorer er de eneste, der kapitaliseres i boligpriserne. Resultaterne forbliver de samme, hvis man kun inkluderer boligtypen "enfamiliehus, villa eller parcelhus". Denne type udgør 1100 af i alt 1533 ejerboliger, som er fordelt på 8 boligtyper.

Tabel 14. Boligpriser og afstanden til forskellige serviceydelser. Lineær regression.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Køretid fra bopæl til..										
Borgerservice		-35								
Folkeskole			27							
Børnehave/dagpleje				28						
Bibliotek/bogbus					-26					
Praktiserende læge						-22				
Sygehus							-43**			
Dagligvarebutik								-18		
Togstation									-53**	
Motorvej										-34*
Model										
Justeret R^2	0,45	0,45	0,45	0,44	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
n	1280	1264	1253	1208	1272	1275	1276	1278	1257	1256

Noter: Afhængig variabel: Den estimerede salgspris i 1.000 kr. Køretid fra bopæl inkluderet som lineær variabel (1 = under 5 minutter, 2 = 5-14 minutter, 3 = 15-29 minutter, 4 = 30-60 minutter, 5 = 1-2 timer, 6 = mere end 2 timer). Øvrige forklarende variable inkluderet i modellen: Boligens alder, boligens alder sat i anden, boligareal, boligareal sat i anden, antal badeværelser (0-1 versus 2 eller flere), antal wc'er (0-1 versus 2 eller flere), boligtype (enfamiliehus, villa eller parcelhus, rækkehus, lejlighed i etageejendom, lejlighed i villa, landbrugsejendom med aktiv bedrift, nedlagt landbrugsejendom, sommerhus/fritidshus, andet), boligens kvalitet (i dårlig eller meget dårlig stand, i nogenlunde stand, i god stand, i meget god stand), kommunetype (yderkommune, landkommune, mellemkommune, bykommune), bymæssighed (under 5.001 indbyggere, 5.001-100.000 indbyggere, flere end 100.000 indbyggere). * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

5.2 Sammenhæng mellem tilfredshed med serviceydelser og boligpris

Forrige afsnit viste, at afstanden til en række lokale offentlige og andre serviceydelser ikke ser ud til at blive kapitaliseret i særlig grad i huspriserne. Med lokale serviceydelser tænkes især på serviceydelserne leveret af borgerservice, folkeskolen, børnehaven og biblioteket/bogbussen. Det kunne tænkes, at det er *tilfredsheden* med de lokale serviceydelser, der kapitaliseres i boligpriserne i stedet. Har en folkeskole fx fået et ry som værende en god og populær folkeskole, kunne det være, at det ville tiltrække borgere og tilflyttere og dermed være med til at påvirke boligpriserne i en opadgående retning. I dette afsnit undersøges derfor, om tilfredsheden med en række offentlige og andre serviceydelser påvirker boligpriserne.

Resultatet vises i Tabel 15. Tabellen viser multiple lineære regressioner, hvor boligprisen søges forklaret ved tilfredsheden med de enkelte serviceydelser hver for sig samt de forklarende variabler, som var inkluderet i de øvrige regressioner i dette kapitel, nemlig boligens alder, boligarealet, antal badeværelser, antal wc'er, boligtypen, boligens kvalitet, og beliggenhed efter kommune-type og efter bymæssighed. Variablerne, der måler tilfredsheden med diverse serviceydelser, er inkluderet som lineære variabler (målt på en 1-10 skala, hvor 1 er "meget utilfreds" og 10 er "meget tilfreds").

Det ses af Tabel 15, at modellerne ikke forbedres meget ved at inkludere tilfredshedsniveauer. Modellernes forklaringskraft bliver endog reduceret i enkelte tilfælde. Således har den reducerede model uden serviceydelser en R^2 på 0,45, jf. kolonne 1, og de udvidede modeller har R^2 -værdier, der ligger i intervallet 0,43-0,46, jf. kolonne 2 til 14.

Ikke desto mindre er tilfredsheden med 4 ud af de undersøgte 13 serviceydelser statistisk signifikant positivt relateret til boligpriserne. Det drejer sig om tilfredsheden med folkeskolen, standarden på veje og gader, mulighederne for naturoplevelser og fritidstilbuddene i lokalområdet. Fx er det sådan for folkeskolen, at for hvert ekstra trin på tilfredshedsskalaen bliver prisen på den pågældende ejerbolig 19.000 kr. højere.

Tabellen viser altså et signifikant resultat for folkeskolen. I forrige afsnit viste afstanden til den lokale folkeskole sig ikke at have en betydning for boligpriserne, og det tyder med det nye resultat derfor på, at det mere er tilfredsheden med folkeskolen og ikke afstanden, der spiller en rolle.

Tabel 15. Boligpriser og tilfredsheden med offentlige og andre serviceydelser. Lineær regression.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Tilfredsheden med..														
Borgerservice		12												
Folkeskole			19*											
Børnehave/dagpleje				21										
Bibliotek/bogbus					12									
Prak. læger (udbud)						5								
Sygehus (adgang)							3							
Indkøbsmuligheder								11						
Hjemmehjælp									-12					
Veje, gader										24**				
Kollektiv transport											2			
Naturoplevelser												26*		
Opvækstmiljø													17	
Fritidstilbuddene														19*
Model														
Justeret R^2	0,45	0,44	0,46	0,45	0,43	0,44	0,45	0,45	0,45	0,46	0,45	0,45	0,46	0,44
n	1280	1076	897	789	1132	1256	1259	1279	616	1276	1144	1276	1189	1208

Noter: Afhængig variabel: Den estimerede salgspris i 1.000 kr. Variablerne, der måler tilfredsheden med diverse serviceydelser, er inkluderet som lineære variabler (målt på en 1-10 skala, hvor 1 er ”meget utilfreds” og 10 er ”meget tilfreds”). Øvrige forklarende variabler inkluderet i modellen: Boligens alder, boligens alder sat i anden, boligareal, boligareal sat i anden, antal badeværelser (0-1 versus 2 eller flere), antal wc’er (0-1 versus 2 eller flere), boligtype (enfamiliehus, villa eller parcelhus, rækkehus, lejlighed i etageejendom, lejlighed i villa, landbrugsejendom med aktiv bedrift, nedlagt landbrugsejendom, sommerhus/fritidshus, andet), boligens kvalitet (i dårlig eller meget dårlig stand, i nogenlunde stand, i god stand, i meget god stand), kommune type (yderkommune, landkommune, mellemkommune, bykommune), bymæssighed (under 5.001 indbyggere, 5.001-100.000 indbyggere, flere end 100.000 indbyggere). * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

At standarden på veje og gader er positivt relateret til boligpriserne er ikke så overraskende. Typisk bliver gader og veje renoveret mest i de centrale bydele, hvor man også finder de højeste huspriser. At naturen spiller en rolle for boligpriserne er et interessant resultat i sig selv. Selvfølgelig kan naturen ikke betegnes som en offentlig serviceydelse, men der bliver spurgt ind til *muligheden for naturoplevelser*, og muligheden for at udnytte den eksisterende natur kan godt påvirkes fra offentligt hold. Her tænkes på renligholdelse og oprettelse af stier, opsætning af bænke, shelters og bålsteder eller igangsætning af andre tiltag, der kan fremme adgangen til naturen. Til sidst spiller tilfredsheden med fritidstilbuddene i lokalområdet en rolle for boligpriserne. De øvrige variabler opnår effekter, der er statistisk insignifikante.

5.3 Opsummering

Resultaterne i dette kapitel viste følgende:

- Afstanden til nærmeste sygehus, togstation og motorvej ser ud til at blive kapitaliseret i ejerboligpriserne.
- Afstanden til nærmeste borgerservice, folkeskole, børnehave/dagpleje, bibliotek/bogbus, den praktiserende læge og dagligvarebutik ser derimod *ikke* ud til at blive kapitaliseret i boligpriserne.
- Tilfredsheden med folkeskolen, standarden på veje og gader, muligheden for naturoplevelser og fritidstilbuddene ser ud til at blive kapitaliseret i ejerboligpriserne.
- Da afstanden til den lokale folkeskole viste sig ikke at have en betydning for boligpriserne, tyder det derfor på, at det mere er tilfredsheden med folkeskolen og ikke afstanden til folkeskolen, der spiller en rolle.
- Tilfredsheden med borgerservice, børnehaven/dagplejen, biblioteket/ bogbussen, udbuddet af praktiserende læger, adgangen til sygehus, den kollektive transport og opvækstmiljøet for børn og unge viste sig *ikke* at blive kapitaliseret i ejerboligpriserne.

6 Konklusion

I lyset af centraliseringen i den offentlige sektor gennem det sidste 10-20 år har det været formålet med denne rapport at give et øjebliksbillede af den regionale variation i adgangen til offentlige serviceydelser anno 2011. Dette blev gjort ved hjælp af data fra spørgeskemaundersøgelsen Dansk Land-By Barometer 2011.

Når skoler og sygehuse er blevet nedlagt, har det ofte udløst protester i de berørte samfund. Det har derfor også været rapportens formål ved hjælp af spørgeskemaundersøgelsen at undersøge, om afstanden til offentlige serviceydelser i det hele taget spiller en rolle for den almene trivsel hos borgerne i Danmark. Til sidst har det været rapportens formål at undersøge, om afstanden til og tilfredsheden med offentlige og andre serviceydelser bliver kapitaliseret i ejerboligpriserne.

Rapporten har således forsøgt at besvare følgende 3 spørgsmål:

- 1) Hvad er den geografiske variation i afstanden til, samt tilfredsheden med, offentlige serviceydelser?
- 2) Har afstanden til offentlige serviceydelser nogen målelig indvirkning på den enkeltes trivsel?
- 3) Bliver afstanden til, og/eller tilfredsheden med, forskellige serviceydelser kapitaliseret i ejerboligpriserne?

Den geografiske variation i adgangen til offentlige serviceydelser

Rapporten har vist, at det oftest er borgerne i yderkommunerne, der har længst til de lokale offentlige serviceydelser. Imidlertid indtager borgerne i land- eller sågar mellemkommunerne til tider "førstepladsen", når det drejer sig om at have længst afstand til visse serviceydelser (bibliotek/bogbus, praktiserende læge). Sammenligner man derimod borgere i landområderne (defineret som byer/steder med færre end 5001 indbyggere) med øvrige borgere, er det gennemgående sådan, at borgerne i disse landområder har længst til de undersøgte offentlige serviceydelser. Selv om borgerne i de pågældende områder har længst til de pågældende serviceydelser, er det dog ikke automatisk sådan, at de også er mindst tilfredse med de leverede serviceydelser. Fx har borgerne i yderkommunerne længst vej til den lokale folkeskole, men samtidig er de også de mest tilfredse med den lokale folkeskole.

Borgertilfredsheden blev undersøgt for 13 typer af serviceydelser. Visse af disse havde en sådan karakter, at det ikke var muligt at spørge til afstande, fx tilfredsheden med fritidstilbuddene i lokalområdet. Der kunne fx konstateres en statistisk signifikant forskel mellem de 4 kommunetyper for 7 af de 13 undersøgte offentlige og andre serviceydelser, hvor tilfredshedsgraden blev undersøgt. Blandt disse har borgerne i yderkommunerne den laveste tilfredshed med følgende fem: Udbud af praktiserende læger, adgangen til sygehus, indkøbsmuligheder, standarden på veje og gader, og den kollektive transport. For de to sidste ydelser havde borgerne i bykommunerne den laveste tilfredshed (folke-

skolen og muligheden for naturoplevelser). At tilfredsheden er mindre i tyndt befolkede områder gjorde sig også gældende, da den anden landdistriktsdefinition (byer/steder med under 5001 indbyggere) blev anvendt, og dette i forstærket grad.

Offentlige serviceydelser og borgernes trivsel

Der kunne ikke konstateres nogen målelig sammenhæng mellem afstanden til offentlige serviceydelser og borgernes trivsel. Dette blev hovedkonklusionen i en multipel regressionsanalyse, hvor trivslen blev målt via selvrapporeret tilfredshed med livet (på en skala fra 1-10), og hvor de forklarende variabler var de enkelte offentlige serviceydelser samt en række andre variabler, der ifølge faglitteraturen er afgørende for borgernes trivsel.

Borgerne i landets tyndest befolkede områder (i rapportens terminologi: yderkommuner, landkommuner og landområder) viste sig at have den (statistisk signifikant) største almene trivsel anno 2011. Deres længere afstande til offentlige serviceydelser ændrede ikke noget ved dette forhold i regressionsanalyserne.

Offentlige serviceydelser og boligpriser

Ejrboligpriserne i et område kan anses for et godt pejlemærke for, hvor populært det er at bo i et område. Det var derfor formålet at undersøge, om adgangen til offentlige og andre serviceydelser har en indvirkning på ejrboligpriserne.

Rapporten viste, at afstanden til nærmeste sygehus, togstation og motorvej ser ud til at blive kapitaliseret i ejrboligpriserne. Afstanden til nærmeste borgerservice, folkeskole, børnehave/dagpleje, bibliotek/bogbus, den praktiserende læge og dagligvarebutik ser derimod ikke ud til at blive kapitaliseret i ejrboligpriserne.

Rapporten viste derudover, at tilfredsheden med folkeskolen, standarden på veje og gader, muligheden for naturoplevelser og fritidstilbud ser ud til at blive kapitaliseret i ejrboligpriserne. Tilfredsheden med borgerservice, børnehaven/dagplejen, biblioteket/ bogbussen, udbuddet af praktiserende læger, adgangen til sygehus, den kollektive transport og opvækstmiljøet for børn og unge viste sig derimod ikke at blive kapitaliseret i ejrboligpriserne

Da afstanden til den lokale folkeskole viste sig ikke at have en betydning for boligpriserne, tyder det derfor på, at det mere er tilfredsheden med folkeskolen og ikke afstanden, der spiller en rolle.

Perspektiv

Meget overordnet betragtet viste nærværende rapport, at afstanden til lokale offentlige serviceydelser er størst for borgerne i de mindst urbane områder i Danmark, men at dette ikke spiller ind på deres almene trivsel, ej heller i stort omfang på ejrboligpriserne. Hvad angår trivslen blev denne fundet at være størst ude på landet. Således rapporterede borgere i byer/steder med færre end

5,000 indbyggere en højere tilfredshed med livet end borgerne bosat i byer med over 100,000 indbyggere. Derudover faldt tilfredsheden med livet med stigende urbaniseringsgrad for de anvendte kommunetyper (yderkommuner, landkommuner, mellemkommuner og bykommuner).

Den manglende sammenhæng mellem afstand og trivsel og den begrænsede sammenhæng mellem afstand og ejerboligpriser kan ses som et udtryk for, at afstandene trods alt ikke er særligt store i Danmark. Desuden tyder det på, at det i højere grad er kvaliteten af de offentlige serviceydelser, der har afgørende betydning for borgerne, frem for afstanden til dem. Alle disse resultater er værd at inddrage i sine overvejelser, når man vurderer fordele og ulemper ved at centralisere offentlige serviceydelser.

7 Bibliografi

Berlingske Tidende (2009). *Den massive modstand mod at lukke små sygehuse er kraftigt på retur, og emnet fylder heller ikke noget særligt i regionsvalgkampen*. Berlingske Tidende, 5. november 2009 (adgang d. 17. august 2012 på hjemmeside www.b.dk).

Blanchflower, G. and Oswald, A.J. (2004). Well-being over time in Britain and the USA. *Journal of Public Economics*, Vol. 88, 1359-1386.

Bjørnskov, C., Dreher, A. & Fisher, J.A.V. (2008). Cross country determinants of life satisfaction: exploring different determinants across groups in society. *Social Choice and Welfare*, Vol. 30, 119-173.

Danmarks Radio (2010). *Stor opbakning til protest mod skolelukninger*. Danmarks Radio, 15. august 2010 (adgang d. 17. august 2012 på hjemmeside www.dr.dk/Regioner/Vest).

Diener, E. & Suh, E. (1997). Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*, Vol. 40, 189-216.

Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R.E., & Smith, H.L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, Vol. 125, No. 2, 276-302.

Frank, H.F. (1997). The frame of reference as a public good. *The Economic Journal*, Vol. 107, 1832-1847.

Gonzalez-Navarro, M. & Quintana-Domeque, C. (2009). The reliability of self-reported home values in a developing country context. *Journal of Housing Economics*, Vol. 18, 311-324.

Gottschalk, G., Ærø, T. & Rasmussen, M. (2007). *Dårlige boliger i landets yderområder – om omfanget og betydningen af boliger i særlig ringe stand*. Statens Byggeforskningsinstitut. Aalborg Universitet.

Indenrigsministeriet (2000). *Landdistriktsredegørelse 2000*. Indenrigsministeriet, København.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2011). *Landdistriktsredegørelse 2011*. København.

Jensen, P.S. (2010). *En analyse af ledighedsudviklingen i udkantskommunerne*. CLF Rapport 1/2010. Center for Landdistriktsforskning, Syddansk Universitet, Esbjerg.

Peiró, A. (2006). Happiness, satisfaction and socio-economic conditions: Some international evidence. *Journal of Socio-Economics*, Vol. 35, 348-365.

Shucksmith, M., Cameron, S., Merridew, T., & Pichler, F. (2009). Urban-rural differences in quality of life across the European Union. *Regional Studies*, Vol. 43, No. 10, 1275-1289.

Stanek, H. (2011). Choktal: Rekord i skolenedlæggelser. *Folkeskolen.dk – Fagblad for undervisere*, 15. marts 2011 (adgang d. 17. august 2012 på hjemmeside www.folkeskolen.dk).

Stutzer, A. and Frey, B.S. (2006). Does marriage make people happy, or do happy people get married? *Journal of Socio-Economics*, Vol. 35, 326-347.

Svendson, G.L.H. (2012). Skolelukninger på landet: Hvor, hvor mange og hvilke konsekvenser? I: Svendson, G.L.H. (red.) *Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet: Viden, cases, teorier*, 149-161. Syddansk Universitetsforlag. Specialtrykkeriet Viborg.

Sørensen, J.F.L. (2012a). *Livskvaliteten i danske landdistrikter, 1990-2008*. CLF Report 14/2012. Center for Landdistriktsforskning, Syddansk Universitet.

Sørensen, J.F.L. (2012b). Testing the hypothesis of higher social capital in rural areas: The case of Denmark. *Regional Studies*, Vol. 46, No. 7, 873-891.

Teknologisk Institut (2008). *Skoler i landdistrikter*. Teknologisk Institut, Analyse og Erhvervsfremme, København.

Trier, M.B. (2012). Massive skolelukninger giver store besparelser. *Folkeskolen.dk – Fagblad for undervisere*, 12. januar 2012 (adgang d. 17. august 2012 på hjemmeside www.folkeskolen.dk).

Velfærdsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2009). *Landdistriktsredegørelse 2009*. København.

Bilag 1: Tabel 1A

Tabel 1A. Tilfredsheden med livet og afstanden til offentlige serviceydelser. Ordinal logit regression.

	Borger- service	Folkeskole	Børneh./ dagpleje	Bibliotek/ bogbus	Prak. læge	Sygehus	Daglig- varebutik	Togstation	Motorvej	
Køretid fra bopæl til..										
Under 5 minutter (R)										
5-14 minutter	-0,110	-0,059	-0,062	-0,006	-0,041	0,043	-0,112	-0,008	0,109	
15-29 minutter	-0,128	0,023	0,011	0,020	-0,038	-0,068	-0,285	-0,058	0,078	
30-60 minutter	-0,005	-0,816		1,205	0,125	-0,011		-0,221	-0,078	
1-2 timer	0,191			-1,279	-0,772	0,005	0,030	-0,004	-0,119	
Mere end 2 timer	-3,975**					0,547		-0,340	0,092	
Landdistriktsgrad										
Yderkommuner (R)										
Landkommuner	-0,001	-0,008	-0,036	-0,031	0,005	0,006	0,006	-0,010	-0,035	-0,121
Mellekommuner	-0,325*	-0,310*	-0,344*	-0,319*	0,322*	-0,323*	-0,334*	-3,343*	-0,386*	-0,458*
Bykommuner	-0,390**	-0,404**	-0,421**	-0,404**	-0,392**	-0,399**	0,397**	-0,416**	0,460**	-0,556**
Køn og alder										
Mand (R)										
Kvinde	0,132	0,119	0,106	0,098	0,136	0,125	0,134	0,138	0,128	0,121
Alder	-0,023	-0,023	-0,028	-0,027	-0,023	-0,024	-0,024	-0,221	-0,029	-0,030
Alder ²	0,0004	0,0004	0,0004	0,0004	0,0004	0,0004	0,0004	0,0004	0,0004	0,0005
Helbred										
Dårligt/meget dårligt (R)										
Nogenlunde helbred	1,111**	1,113**	1,055**	0,960**	1,072**	1,117**	1,097**	1,114**	1,083**	1,099**
Godt helbred	1,579**	1,596**	1,486**	1,424**	1,541**	1,591**	1,570**	1,582**	1,523**	1,551**
Meget godt helbred	2,43**	2,426**	2,350**	2,293**	2,393**	2,433**	2,423**	2,438**	2,384**	2,416**
Partnerstatus										
Bor alene (R)										
Bor sammen med partner	0,203	0,177	0,170	0,110	0,193	0,195	0,209	0,212	0,200	0,165

Tabel 1A fortsat.

	Borger- service	Folkeskole	Børneh./ dagpleje	Prak. læge	Sygehus	Daglig- varebutik	Togstation	Bibliotek/ bogbus	Motorvej	
Børn										
Ingen børn (R)										
1 eller flere børn	-0,085	-0,088	-0,093	-0,054	-0,058	-0,090	-0,759	-0,077	-0,074	-0,056
Uddannelse										
Grundskole (R)										
Gymnasial uddannelse	-0,127	-0,103	-0,114	-0,093	-0,045	-0,124	-0,116	-0,086	-0,138	-0,111
Erhvervsfaglig udd.	-0,314	-0,333	-0,294	-0,348	-0,303	-0,312	-0,309	-0,283	-0,281	-0,323
Kort vid. udd.	-0,255	-0,225	-0,256	-0,262	-0,257	-0,277	-0,269	-0,228	-0,246	-0,257
Mellemlang vid. udd.	-0,526**	-0,538**	-0,512**	-0,585**	-0,513**	-0,526**	-0,532**	-0,485**	-0,507**	-0,538**
Lang vid. udd.	-0,247	-0,254	-0,244	-0,245	-0,227	-0,257	-0,262	-0,209	-0,225	-0,249
Anden uddannelse	-0,293	-0,338	-0,314	-0,405	-0,282	-0,296	-0,296	-0,344	-0,280	-0,369
Job status										
Lønmodtager (R)										
Selvstændig	0,316	0,361	0,279	0,314	0,308	0,336	0,329	0,334	0,294	0,320
Arbejdsledig	-0,509	-0,491	-0,538	-0,474	-0,506	-0,480	-0,500	-0,480	-0,504	-0,524
Under uddannelse	-0,095	-0,058	-0,044	0,099	-0,032	-0,080	-0,072	-0,081	-0,018	-0,098
Udenfor arbejdsmarked	0,458**	0,470**	0,441*	0,532**	0,460**	0,454**	0,457**	0,454*	0,414*	0,401*
Anden beskæftigelse	0,175	0,226	0,043	0,241	0,170	0,195	0,209	0,179	0,368	0,146
Indkomst										
Under 200.000 kr. (R)										
200.000 – 299.999 kr.	0,268	0,256	0,240	0,319	0,259	0,275	0,268	0,295	0,245	0,285
300.000 – 399.999 kr.	0,201	0,193	0,158	0,231	0,196	0,207	0,193	0,200	0,181	0,193
400.000 kr. +	0,259	0,249	0,233	0,299	0,255	0,265	0,101	0,264	0,242	0,254
Model										
Pseudo R^2	0,046	0,048	0,045	0,047	0,046	0,048	0,047	0,047	0,047	0,049
n	1601	1569	1546	1478	1589	1592	1595	1566	1578	1562

Note: R = referencegruppe. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

Bilag 2: Tabel 2A

Tabel 2A. Determinanter bag estimeret boligsalgspris (i 1.000 kr.). Lineær regression

	Koefficient
Boligens alder	-3,03***
(Boligens alder) ²	0,01**
Boligareal	12,89***
(Boligareal) ²	-0,02***
0-1 badeværelse (R)	
2 eller flere badeværelser	156,57***
0-1 wc (R)	
2 eller flere wc'er	30,47
Enfamiliehus, villa eller parcelhus (R)	
Rækkehus	-293,85***
Lejlighed i etageejendom	-481,26***
Lejlighed i villa	-117,81
Landbrugsejendom med aktiv bedrift	313,64***
Nedlagt landbrugsejendom	264,64***
Sommerhus/fritidshus	171,55
Andet	-323,09
I dårlig eller meget dårlig stand (R)	
I nogenlunde stand	296,75*
I god stand	448,39***
I meget god stand	629,23***
Yderkommune (R)	
Landkommune	284,09***
Mellemkommune	561,39***
Bykommune	998,63***
< 5.001 indbyggere (R)	
5.001-100.000 indbyggere	234,27***
Flere end 100.000 indbyggere	370,37***
Model:	
Justeret R^2	0,45
n	1280

Noter: R = referencegruppe. Afhængig variabel: Den estimerede salgspris i 1.000 kr.

* $p < 0,10$; ** $p < 0,05$, *** $p < 0,01$.